

Memo – Ter kennisname

Aan: VV
Van: D&H
Onderwerp: Strategische samenwerkingsagenda's
Datum: November 2017
Corsanr.: 17.109091

Waarom moet u dit weten

In de bestuurlijke planningsagenda 2017 is voorzien dat het college van D&H de VV in november 2017 informeert over de stand van zaken van de strategische samenwerkingsagenda's. Ook is voorzien dat mogelijk een krediet aangevraagd wordt. Deze memo informeert de VV hierover en bevat:

1. een kernboodschap, oftewel een korte samenvatting van de memo;
2. de context en aanleiding;
3. de stand van zaken van de strategische samenwerkingsagenda's;
4. een toelichting waarom in november 2017 geen kredietaanvraag wordt gedaan voor de strategische samenwerkingsagenda's;
5. een inkijk hoe een strategische samenwerkingsagenda eruit ziet, inclusief een voorbeeld in de bijlage;
6. inzicht in de dilemma's en gekozen oplossingsrichtingen van de strategische samenwerkingsagenda's
7. inzicht in het vervolgtraject.

Kernboodschap

De bestuurlijke gebiedsaccounthouders en ambtelijke relatiemanagers bouwen aan het relatiebeheer. Rijnland heeft haar partners nodig om haar doelen te verwezenlijken en andersom, waarbij we streven naar maatschappelijke meerwaarde. Het relatiebeheer legt de basis om hierover gesprekken te voeren en ervoor te zorgen dat water meegenomen wordt bij een integrale beleidsafweging. De aanpak via strategische samenwerkingsagenda's is één van de manieren waarop we dit doen.

Context

Opgaven als klimaatverandering, de woningbouwopgave van de Randstad, de energietransitie, de komst van de Omgevingswet, het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie en veranderingen in het publieke domein, vragen van Rijnland een andere manier van sturen en (samen)werken.

Via de vijf regionale watertafels en de Waterconferentie heeft Rijnland met overheden, bedrijven, landbouw-, natuur- en maatschappelijke organisaties kansen, uitdagingen en effecten van klimaatverandering verkent. De resultaten van de watertafels en waterconferentie gaven input voor een strategie dag met het college van D&H op 26

september en een informatieve VV op 1 november. De vraag die tijdens deze bijeenkomsten centraal stond was 'wat voor waterschap wil Rijnland zijn?'

Het college van D&H en de VV erkennen de veranderingen in het publieke domein. De dijkgraaf heeft naar aanleiding van de discussie in de VV op 1 november geconstateerd dat het verstandig is als Rijnland gaat experimenteren met nieuwe/andere vormen van sturen en (samen) werken.

De strategische samenwerkingsagenda's zijn een voorbeeld van een traject waarin we dit al doen. In november 2016 heeft de VV ingestemd met een werkenderwijs leertraject, waarbij kaders worden ontwikkeld aan de hand van de praktijk.

De VV heeft in november 2016 eveneens ingestemd met een krediet van € 500.000,- voor de strategische samenwerkingsagenda's. Afspraak met de VV is dat D&H afstemt, coördineert en beslist over de strategische samenwerkingsagenda's en bijbehorende financiën en over de voortgang jaarlijks rapporteert aan de VV.

Stand van zaken

Rijnland stelt de strategische agenda's samen met gemeenten (of een andere partner) op en heeft daarmee uiteraard niet de volledige regie en zeggenschap over het tijdspad en de inhoud. We doen het immers samen, en de ene gemeente heeft andere ambities ten aanzien van doelen, planning en synergiekansen dan de andere. Sommige gemeenten zien een strategische agenda als kans en doen enthousiast mee. In andere gemeenten loopt nog een stedelijk waterplan dat eerst afgemaakt wordt, spelen inhoudelijke dossiers die alle aandacht opslokken, gaat de aandacht eerst uit naar fusies of is er een andere reden waarom nog geen behoefte is aan een strategische agenda. Rijnland jaagt aan, ook via de bestuurlijke gebiedsaccounthouders en via de regionale Watertafels (mei/juni 2017), maar volgt de dynamiek en de draagkracht van de samenwerkingspartners

Met nagenoeg alle gemeenten wordt gepraat. We hebben al een strategische agenda vastgesteld met gemeenten Velsen en Zoetermeer (zie bijlagen) en we zetten nu vooral energie op de gemeenten die de meerwaarde zien van een strategische agenda, namelijk Haarlemmermeer, Gouda, Zoetermeer, Oegstgeest, Katwijk, Bloemendaal, Heemstede, Alphen a/d Rijn, Kaag en Braassem, Haarlem, Leiden, Teylingen, Lisse en Hillegom. Met de meeste van deze gemeenten zijn we een heel eind met het opstellen. In de Leidse regio overwegen we een strategische samenwerkingsagenda op het niveau van 'Hart van Holland' (de samenwerking van 10 gemeenten in de Leidse regio).

Kredietaanvraag november niet nodig

In de bestuurlijke planningsagenda 2017 is voorzien om de VV in november 2017 te informeren over de stand van zaken en eventueel krediet aan te vragen. Het blijkt nu niet nodig te zijn een nieuw krediet aan te vragen, omdat tot nu toe nog geen gebruik is gemaakt van de beschikbare financiën (VV heeft november 2016 € 500.000,- beschikbaar gesteld voor strategische samenwerkingsagenda's). De redenen hiervoor:

- De eerste inblik in strategische samenwerkingsagenda's laten vooral procesafspraken en onderzoeksprojecten zien. Voorbeeld: in plaats van dat over operationele oplossingen wordt gepraat en dat dit daadwerkelijk wordt uitgevoerd, (zoals het vergroten van duikers), is in de gesprekken veel aandacht voor het verkennen van gezamenlijke ambities, het onderzoeken van de effecten van klimaatveranderingen en de aansluiting bij omgevingsvisies. De concrete maatregelen, waar geld aan hangt in de vorm van een krediet, volgen later.
- Voor de gemeente Haarlemmermeer, Katwijk, Velsen en Bloemendaal/Heemstede wordt nu gewerkt aan een concreet uitvoeringsprogramma. De concrete

maatregelen voor 2017 kunnen naar verwachting betaald worden uit het nog beschikbare krediet van € 500.000,- ten behoeve van de strategische agenda's of komen ten laste van de exploitatie. Wanneer nodig, vragen we in de loop van 2018 nieuw krediet aan voor de strategische samenwerkingsagenda's.

De uitgaven van de strategische samenwerkingsagenda's blijven op dit moment achter bij de ramingen in de begroting. Het samen opstellen van een strategische agenda en het komen tot concrete maatregelen kost meer tijd dan voorzien. Dit neemt niet weg dat veel gemeenten enthousiast zijn en we in goed overleg zijn over strategische samenwerkingsagenda's. We verwachten dan ook zeker dat we in de loop van 2018 in veel gemeenten tot een strategische samenwerkingsagenda gaan komen. Met een concrete lijst maatregelen die bijdragen aan onze doelen en waarvoor we de geraamde middelen wel gaan uitgeven.

Hoe ziet een strategische samenwerkingsagenda eruit?

In juni 2017 heeft D&H de VV geïnformeerd hoe een strategische samenwerkingsagenda eruit kan zien en op welke lijn/structuur Rijnland stuurt:

- Strategie (why): trends, ontwikkelingen en ambities.
- Tactisch (how): afspraken over hoe de samenwerking vorm krijgt
- Operationeel (what): een kortlopend, uitvoeringsprogramma met concrete maatregelen of projecten, waar ook budgetten aan worden gekoppeld.
- Kansen en knelpunten (niet urgent) voor het collectief geheugen
- Kaart met de opgaven

In de bijlagen zijn de strategische samenwerkingsagenda's van de gemeenten Velsen en Zoetermeer toegevoegd.

Gemeente Velsen - *Water de ruimte geven met het oog op klimaatverandering*

Rijnland heeft in 2017 met de gemeente Velsen een strategische samenwerkingsagenda opgesteld. Dit is een lange termijn agenda met waarin bestuurlijke ambities zijn opgeschreven. Deze bestuurlijke ambities worden jaarlijks vertaald naar concrete onderzoeks- of uitvoeringsprojecten. In de agenda is een lijst opgenomen met potentiële projecten waarop samengewerkt kan worden.

De gemeente Velsen heeft bijvoorbeeld ambities ten aanzien van het benutten van riothermie, het aanbrengen van pharmafilters bij verzorgingshuizen, de ontwikkeling van een 'waterplein' etc. Rijnland heeft op deze onderwerpen nog geen uitgesproken standpunt, maar we zijn erover in gesprek en benutten deze inhoudelijke cases als input voor ons eigen beleid.

Welke dilemma's komen we tegen?

De VV heeft in november 2016 aangegeven dat zij op de hoogte wil blijven van dilemma's die spelen rondom strategische samenwerkingsagenda's. Hieronder een aantal dilemma's met daarbij de gekozen oplossingsrichting.

- *Rijnland is trekker en niet alle gemeenten hebben behoefte aan een samenwerkingsagenda.* Niet alle gemeenten hebben op ambtelijk niveau behoefte aan een strategische agenda, omdat de samenwerking reeds goed en naar wens verloopt. Het bestuurlijk niveau wordt benut om de agenda's verder aan te jagen en te versnellen. We proberen partijen te verleiden om ook met ons samen te werken via een strategische agenda. Dit doen we o.a. via goede voorbeelden, bestuurlijke en

ambtelijke overleggen, de watertafels en het ontwikkelen van een klimaatatlas. Gemeenten waar op dit moment wat minder tijd of energie is om een samenwerkingsagenda op te pakken, laten we voorlopig even rusten. Strategische samenwerking moet immers van twee kanten komen. Een strategische agenda is een middel om samen te werken, geen doel op zich. Ondertussen gaat het werk gewoon door: akkefietjes en knelpunten worden opgelost, waterplannen worden afgemaakt, we zijn in gesprek over omgevingsvisies, klimaatverandering, ruimtelijke ontwikkelingen, projecten etc.

- *Hoe verdelen we straks de financiën op een eerlijke, transparante manier?*
Momenteel gaat het bij de strategische agenda's nog niet over geld, maar over ambities en het verkennen en verbreden van opgaven. Het is echter wel zaak om na te denken over hoe een eventuele financiële verdeling van gelden gaat plaatsvinden. Transparantie hierover is belangrijk in verband met verwachtingenmanagement en het behoud van goede relaties. In de VV van november 2016 zijn generieke kaders en uitgangspunten afgesproken voor de strategische agenda's, met als doel dat Rijnland in principe dezelfde uitgangspunten voor alle gemeenten hanteert. Het is echter ook van belang dat beargumenteerd afgeweken kan worden van de kaders, wanneer specifiek maatwerk wordt gevraagd.

D&H wil met de strategische agenda's vooral inzetten op de klimaatopgaven en het creëren van maatschappelijke meerwaarde. Daarnaast moet er altijd een link zijn met de Rijnlandse kerntaken en is bestaand beleid in principe het uitgangspunt.

- *Klimaatopgave / stresstest wordt vooral voortvarend opgepakt door grote gemeenten*
Grote gemeenten zoals Gouda, Alphen a/d Rijn, Haarlem, Leiden en de Haarlemmermeer pakken de klimaatopgave over het algemeen voortvarend op. Andere gemeenten, waar nogal eens één ambtenaar verantwoordelijk is voor water en riolering, hebben over het algemeen meer moeite om proactief met het onderwerp klimaat aan de gang te gaan, terwijl de opgaven er wel zijn. De Rijnlandse capaciteit om te helpen en te ondersteunen is eindig en zodoende is het nog zoeken hoe we hiermee omgaan, hoe we elkaar kunnen helpen en of/hoe het regionale schaalniveau hierin iets kan betekenen. Vooralsnog zetten we vooral in op partijen die 'willen'.
- *Hoe komen we bij de juiste partijen aan tafel? Hoe verbreden we het thema klimaatverandering naar andere beleidsterreinen?*
De omgevingsvisies van gemeenten en provincies bieden kansen om thema's als klimaatverandering, bodemdaling, verzilting, waterkwaliteit, duurzame energie etc. mee te nemen in de integrale beleidsafweging. Rijnland doet vanuit het verleden vooral zaken met de wethouders en ambtenaren die water en riolering in de portefeuille hebben, terwijl omgevingsvisies vaak getrokken worden door de afdelingen ruimtelijke ordening. Het afgelopen jaar proberen we actief aan tafel te komen bij ruimtelijke ordening en aan te haken bij omgevingsvisies. Het is onderwerp van gesprek in ieder bestuurlijk overleg dat gevoerd wordt in het kader van de gebiedsaccounts. Ervaring leert dat de deur bij gemeenten en provincies over het algemeen openstaat. Rijnland participeert in steeds meer trajecten van omgevingsvisies. Ook bekijken we hoe we onze inbreng bij regionale platforms nog effectiever kunnen maken, zodat we op verschillende schaalniveaus invloed hebben.

Rijnland heeft inmiddels voor het stedelijk gebied van het hele beheergebied een klimaatatlas. Deze is te vinden op de website: <http://rijnland.klimaatatlas.net>. De kaarten in deze atlas zijn een hulpmiddel om de klimaatopgaven inzichtelijk te maken (stresstest) en om het gesprek te verbreden naar andere vakgebieden, zoals ruimtelijke ordening, wonen, groen, recreatie en verkeer en vervoer etc. Wat het Rijnlandse belang, inbreng en ondersteuning kunnen zijn bij de klimaatopgaven is nog onderwerp van gesprek in D&H.

- *Bestuurlijke gebiedsaccounthouder in relatie tot de inhoudelijke portefeuillehouder.*
De bestuurlijke gebiedsaccounthouder bewaakt de bestuurlijke relatie, is de bestuurlijke oren en ogen in het gebied en voert met stakeholders het strategische gesprek over het verbinden van opgaven in een strategische agenda. Hij/zij trekt samen op met de inhoudelijke portefeuillehouders als het gaat om concrete projecten. Inhoud- en gebiedsportefeuilles hebben ieder een plicht als het gaat om halen en brengen en het agenderen van bestuurlijk gevoelige onderwerpen. Zo betrekken gebiedsportefeuillehouders inmiddels standaard de inhoudelijke portefeuillehouders in de voorbereiding van bestuurlijke overleggen die in het kader van het gebiedsaccount plaatsvinden. Ook is de afspraak gemaakt dat concept strategische agenda's in D&H worden behandeld en dat een standaard disclaimer wordt ontwikkeld: een tekst die in iedere strategische agenda opgenomen wordt en die duidelijkheid schept over de inhoudelijke en gebiedsportefeuilles bij Rijnland én die een voorbehoud maakt dat benodigde financiën en capaciteit ieder jaar door het algemeen bestuur van beide organisaties dienen te worden bekrachtigd. Een strategische samenwerkingsagenda dient immers in lijn te zijn met bestaande bestuurlijke afspraken/ besluiten. Afstemming en verwachtingenmanagement zijn daarbij belangrijk.
- *Omgevingsgericht werken vraagt tijd en aandacht*
De bestuurlijke gebiedsaccounthouders en de relatiemanagers voeren gesprekken met relaties, halen van buiten naar binnen informatie op en proberen dit een plek te geven in de Rijnlandse organisatie. Het is voor Rijnland nog niet makkelijk om goed in te spelen op al deze nieuwe initiatieven, vragen en suggesties van buiten. Ook hier is het wennen, uitleggen en proberen. Aan deze veranderopgave wordt hard gewerkt, onder andere via de strategische personeelsplanningen.

Vervolg

- Wanneer strategische agenda's worden vastgesteld in D&H, gaan ze ter kennisname naar de VV. De verwachting is dat enkele agenda's (bijv. Katwijk, Bloemendaal/Heemstede) voor de gemeenteraadsverkiezingen klaar zijn.
- In de loop van 2018 kan eventueel opnieuw clusterkrediet aangevraagd worden voor de strategische agenda's.
- De systematiek van verantwoording en bijsturing van de strategische agenda's wordt doorgezet in 2018.
- De dijkgraaf heeft naar aanleiding van de discussie in de VV op 1 november geconstateerd dat het verstandig is als Rijnland gaat experimenteren met nieuwe/andere vormen van sturen en (samen) werken. De pilots worden nog ambtelijk uitgewerkt.

Bijlagen

- Strategische samenwerkingsagenda Velsen
- Strategische samenwerkingsagenda Zoetermeer